

Elismerés a vajdasági magyar kutatóknak

Vajdaságban a Magyar Nemzeti Tanács fogja össze az 1941 és 1948 között elküvetett gaztettek kivizsgálása érdekében folytatandó kutatómunkát

Az 1941 és 1948 közötti időszakban elküvetett gaztettek, gyilkosságok, kivégzések feltárásával megbízott magyar–szerb akadémiai vegyes bizottság felől az utóbbi időben szinte semmit sem lehetett hallani. A bizottság megalakulását jellemző kezdeti eufóriát követően nem érkeztek hírek az érdemi munka elkezdéséről. Ezért hatott meglepetésszerűen, amikor a közelmúltban dr. Korhecz Tamás, a Magyar Nemzeti Tanács elnöke és dr. Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének igazgatója együttműködési megállapodást írt alá.

A megállapodás létrejöttének okairól, illetve az annak függvényében várható előrelépésekről dr. Korhecz nyilatkozott lapunknak.

■ **Milyen célból született megállapodás az MNT és az MTA Történettudományi Intézete között?**

– A megállapodásra azért volt szükség, mert az akadémiai vegyes bizottság nem kezdte meg az érdemi munkát a terepen. A nagy áttörés nagyjából egy éve történt meg: a bizottság szerb, illetve magyar részről is megalakult, majd ezt követően Szabadkán tartottunk egy nagy tanácskozást, amelyen felérképeződött az elvégzendő munka. A folyamat ezután leállt. Többek között azért, mert hiányzott egy kutatási terv, amely pontosan részletezné, hogy a nagy tanácskozáson megfogalmazódott elvek milyen ütemterv és kik által hajthatók végre. Az ügyet el kellett mozdítani a holtpontról, ezért a bizottság magyar része eldöntötte, hogy a kutatás rájuk eső részét szakmailag a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete vezesse. Ezután elkészült a kutatási terv és így jutottunk el a kérdéshez, hogy ki végzi majd el a terepi kutatómunkát. Ennek a problémának a megoldását szolgálja a történettudományi intézet és az MNT közötti megállapodás. Kellett valaki a vajdasági magyar oldalon, aki vendéglátója, intézménye kutatásoknak, illetve aki felvállalja a kutatások pénzelését, technikai lebonyolítását. A megállapodás tartalmával a vegyes bizottság szerb oldala is megismerkedett és jóváhagyásukat adták rá. A kutatás technikai részét az MNT által alapított Vajdasági Magyar Művelődési Intézetre bízuk, a tanács gyakorlatilag csak felügyeli majd a folyamatot, illetve megvalósítja a pénzelést. A pénzelés természetesen elsősorban úgy valósul meg, hogy az MNT a magyar kormányzattól a programja-

■ **Ebben a pillanatban tudni lehet-e, hogy név szerint kik vesznek részt a kutatásokban?**

– A kutatási terv gyakorlatilag már nevesíti azokat az embereket, intézményeket, akik vagy amelyek részt vesznek majd a folyamatban. A kutatás során együttműködünk majd a zentai Történelmi Levéltárral és a Tartományi Levéltár kutatócsoportjával, valamint a Kiss Lajos Néprajzi Társasággal. Ha neveket kellene említenem, akkor ebben a pillanatban Mezei Zsuzsát, a Tartományi Levéltár levéltárusát, Fodor Istvánt, a zentai Történelmi Levéltár levéltárusát, dr. Papp Árpád néprajzkutatót, dr. Ozer Ágnes történészt és dr. Mészáros Zoltán történészt nevezném meg.

■ **Részben úgy tűnik, hogy a megállapodás alapján átveszik a vegyes bizottság szerb felétől azokat a feladatokat, amelyeket talán ők végezhetek volna el a legkönnyebben Vajdaságban...**

– Ez nem egészen így van, a vegyes bizottságon belül erre vonatkozólag nem voltak megállapodások. A feltáró munka célját határozták meg. Az, hogy a magyar fél csak Magyarországon végez kutatásokat, vagy a szerb fél csak Szerbiában, nem volt megállapodás tárgya. Éppen ezért vegyes bizottság, hogy egymást segítve és kiegészítve történjen meg az eredmények feltárása. Persze most megkérdendő, hogy miért nem a szerb fél kutatói végzik a munkát. Ennek szerintem két oka van: a szerb oldalon nincs megoldva a kutatások pénzelése. Az is neheztől tényező, hogy a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémiának az MTA-val ellentétben nincsenek olyan profi kutatókból álló szakintézményei, amelyek hivatásszerűen foglalkoznak akadémiai kutatással. A két akadémia felépítése eltér egymástól. Emellett azt sem kell elfelejteni, hogy azok

Az Újvidék melletti valamikori Gusek-tanya mai tulajdonosai valószínűleg nem is sejtik, hogy mi zajlott le 67 évvel ezelőtt a birtokukon. A kutatókra vár annak bizonyítása, hogy ez is egyike volt a vérengzések helyszíneinek

ira szánt pénzéből fordít külön eszközöket erre. Ebben az évben ezek a költségek várhatóan 3 millió dinárra rúgnak majd.

■ **A hallottak alapján úgy tűnik, hogy a terepi munka hamarosan elkezdődhet. Tudna-e részleteket mondani a kutatás menetével kapcsolatban?**

– A folyamatba eddig is bekapcsolt levéltárak, történészek elkezdik a levéltári anyag konkrét, tervszerű feldolgozását. Azokat a dokumentumokat dolgozzák fel, amelyekben az áldozatok nevei, a kivégzések, meghurcolások indokai, illetve helyszínekre való utalások szerepelnek. Ezenkívül a még élő tanúkat is felkeresik a kutatók, pontosabban néprajzkutatók. A száraz levéltári anyagok mellett az események feltárásához nagyon értékes adalékok adhatnak a túlélők, a hozzátartozók szubjektív vallomásai. Ez a munka sem tűr halasztást, hiszen folyamatosan fognak a tanúk. Remélem, hogy a nyári szabadságok után el is kezdődhet a konkrét munka. A kutatók szinte már csak a startpisztoly eldörögését várják. A feldolgozott adatokat a VMMI azután természetesen a MTA Történettudományi Intézetének továbbítja.

a kutatók, akik ebben a témában megfelelő előkutatásokat folytattak és behatárolták a lényeges levéltári anyagot, gyakorlatilag mind vajdasági magyar emberek. A magyar vonatkozású atrocitások szempontjából ők dolgozhatják fel a legtöbb részletet. Valahol magyar érdek, hogy ezek a kutatások megvalósuljanak.

■ **Mennyire tekintik elismerésnek, hogy az MTA Történettudományi Intézete az MNT-re, illetve intézményére gondolt együttműködő partnerként?**

Ezek azok a visszajelzések, amelyek azt jelzik, hogy új korszak kezdődött el a vajdasági magyar közösség életében. Ez a folyamat nemcsak az MNT megválasztásával valósul meg, hanem intézményrendszerünk bővítésével is. Egyértelművé válik, hogy az amatőrizmusból átértünk egyfajta köztestületi, közintézményi érdekérvényesítési újtárra. Eddig ezekkel a kutatásokkal elsősorban lelkes amatőrök foglalkoztak. Ami most történik, az azt jelzi, hogy a magyar érdekérvényesítés Vajdaságban hivatásos keretek közé került. Ezt természetesen az anyaországban is észreveszik és Szerbiában is el fogadják.

■ PESEVSZKI Evelyn